

Forhåndssamtaler

Pål Friis

Spesialist i geriatri

Pensjonist og sykehjemslege

Legekonferansen Agder 2023

Behandlingsbegrensninger

- Sykehjem
 - 85 år
 - Demens
 - Hoftebrudd for 6 mndr siden. Delir
 - Bevegelsesvansker og stort hjelpebehov
 - Avmagring

Sykhusinnleggelse ved alvorlig infeksjon?

Behandlingsbegrensninger

- Sykehus
 - 85 år. Ingen sykdommer, men skrøpelig
 - Covid med begynnende lungesviktRespirator?
 - 85 år. KOLS. Koronarsykdom. Hjerneslag
 - Hjemmesykepleie
 - Perifer karsykdom
- Karkirurgi?

Behandlingsbegrensninger

Fastlegen

- 85 år. Hjemmeboende og selvhjulpen. Robust
 - Lett jernmangelanemi
- GI-utredning med kolonoskopi?

Legevaktlegen

- Innlegges for hoftebrudd, hjerneslag, sepsis..
- Innlegges for delir?
- Raskt innsettende funksjonssvikt?

Eksempler

- Sykehjem. Alle pasienter har begrensning i livsforlengende behandling
- Sykehus. Akutt: Hele tiden vurdering av behandlingsnivå. Elektiv: Hyppig avveining av gevinst mot risiko.
- Fastlegen. Kjenner pasienten, men står sjelden i situasjoner der behandlingsinnsats begrenses?
- Legevaktlegen. Må avgjøre behandlingsnivå uten å kjenne pasienten.

Forhåndssamtaler skal styrke pasientautonomi

- Grunnbestemmelsen i norsk helselovgivning er at helsehjelp skal gis med pasientens samtykke
- Krav til faglig forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp
- Hjelpeplikten
- Prioriteringsforskriften

Pasientautonomi er avgrenset

- Mot pasientvalgt helseshopping
- Helsevesenets ansvarsfraskrivning
- Men gir ikke andre berørte avgjørelse

Samtykkekompetanse

- Forstå informasjon
 - Anerkjenne at dette gjelder sin egen situasjon
 - Resonnere over alternativer
 - Utrykke et valg
-
- Konkret i den situasjon som gjelder

Hvis samtykkekompetanse er tapt

- Legens avgjørelse
 - Pasientens beste
 - Pasientens antatte ønske
- Pårørende har ikke avgjørelsesmyndighet.
 - Har rett til medvirkning
 - Er en viktig kilde til pasientens antatte ønske

Forhåndssamtalenes historie

- USA 1990.
 - Livstestamenter
 - Instrukser fra pasient om framtidig behandling
 - Oppnevning av person med fullmakt
- Ikke lovhemlet i Norge

Forhåndssamtalenes historie

- Advance care planning
 - En prosess fokusert på pasientens verdier, preferanser
 - Verdien av livsforlengende behandling

Er forhåndssamtaler evidence-basert?

- Strengt tatt nei
- Diskuteres i geriatrisk og palliativt fagmiljø
- Alternativt «Samtaler ved alvorlig sykdom»

Begrensning av livsforlengende behandling

- Når det faglig sett er nytteløst
- Når pasienten ikke ønsker behandling
- Når livskvalitet og videre utsikter gjør slik behandling meningsløs
- Når ressursbruken ikke står i forhold til utbyttet

Prognostikk er en usikker øvelse

- Statistisk prognose gir ikke prognose for individ
- To prognoser: med behandling og uten behandling
- Hvor stor sjanse for vellykket resultat rettferdiggjør en behandling?

Prognostikk hos gamle

- Aktuell sykdom
- Underliggende sykdommer
- Skrøpelighet
- Funksjon
 - Dagligliv (hjelpebehov)
 - Kognitivt
 - Livsvilje

Når er forhåndssamtaler aktuelt?

- Når pasienten ønsker det
- Ved diagnostikk av sykdom som gir svekket samtykkekompetanse
- Sykdom med mulig alvorlig prognose
- Skrøpelighet og funksjonstap
- Høy alder

Når er forhåndssamtaler aktuelt?

- Over 80 år og akuttinnlagt på sykehus
- Demensdiagnose
- Etter hoftebrudd
- Alvorlig kronisk sykdom med forverring
- Rutine hos gamle med hyppig legekontakt?

Hva inneholder en forhåndssamtale?

- En invitasjon
- Hvordan ønsker du beslutninger skal tas og hvem vil du ha med?
- Kjenner du din situasjon?
- Hva er viktig for deg?
- Har jeg forstått deg riktig? Ønsker du at det vi har snakket om nå skal ligge til grunn i framtidige beslutninger om helsehjelp?

Hvem har ansvaret for å tilby forhåndssamtaler?

- Sykehuset
 - I forhold til behandling sykehuset gir
- Fastlegen
 - Til alle som det er aktuelt for
- Sykehjem
 - Til alle beboere.
 - Som oftest via pårørende

Hvorfor skjer det ikke?

- I 10 år har alle vært enige om at forhåndssamtaler er et bra tiltak
- Folk ønsker å bli invitert til slike samtaler
- Lite skjer. Hvorfor?

(Sykehjemmene gjør riktignok behandlingsavklaringer med pårørende)

Hvorfor skje det ikke?

- Legene syns ikke det er viktig.
- Legene vet ikke hvordan man gjør det.
- Legene vegrer seg.
- Man finner ikke passende anledning.
- Systemet legger ikke til rette.
- Uklart hvem som har ansvaret.

Hypotese

- Sykehuslegene ønsker at fastlegene skal ha forhåndssamtaler for å hjelpe dem i vanskelige avgjørelser. Legevaktlegene ønsker det samme.
- Fastlegene har ikke samme behov for å avklare behandlingsnivå på forhånd? (?)
- Pasientene ønsker det, men alt for få får det.